کاڼی دل

په لاس کښې خوند نه کوي

اظهار الله اظهار

Ketabton.com

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼی د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

اظهار الله اظهار

سنډیکیټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دَګل په لاس کښې خوندونه کوي

شاعر : اظهار الله اظهار

ټائټل : محمد فهيم انصاري

ترتيب : محمد اياز غزل ، شکيل احمد ناياب

اهتمام : پروفيسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال

پروف ريډنګ : نوشاد حکيم ، پروفيسر سيد ايوب شاه

رو بے اشاعت : ۱۵ ، اګست ۲۰۰۰ء

پريس : انصاري پرنټنګ پريس محله جنګي پېښور

کتابت : ارشاد خان پښتو اکيډيمي پېښور

قيمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانګه اسلاميه کالج

پېښور يونيورسټي

فون : ۴۰۳۰۵ ۲

انتساب

دَ هاغې دروند پلار په نامه چې وائي
" دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي " [ل]

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هيڅ نهٔ دي پکار بچيه
ربّ دې ودان کړه زما هر څهٔ تهٔ ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي
او ربّ تري جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

[ل] دا زما دَ والد صيب پروفيسر انعام الله جان قيس صاحب شعر دے
چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کښې چاپ دے۔
اظهار

Scanned by CamScanner

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

د هائیکو ساخت او هیئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې دهٔ. څهٔ تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې دهٔ. ددې وضاحتونو بحث ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حواله سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستوماني سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هائیکو د رومبۍ مجموعه "راته غوږ ونو کښې ښنګړي شړنګوي" کښې چاپ شوے دے. باید چې اولوستلے شي. او بیا په تېره تېره د ښاغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هائیکو په مجموعه "د ښائستونو د صحرا ورېځې" کښې موجوده دهٔ

په دې حقله کښې کتلې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هائیکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هائیکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه دهٔ چې په دې لړکښې زهٔ د هائیکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هیڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بڅې نهٔ متعارض کېږي چې ګنې زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې د هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې دهٔ. دې لړکښې چې غیر اصولي او د هائیکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف څنګ دهٔ بلکې د نا اهلۍ د ټیټوالو په مخه کښې د ټپې په اوږدو د ټوپک ایښودلو ناداني دهٔ او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هائیکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې حیاتره ئې واخستلې شي. خو له هر څه نه وړاندې زه ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نهٔ کوي ځکه چې نو اُو دې ښاغلي چې زهٔ په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تیندک شوے یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلے یم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږونو کښې ښکرې شرنګوي، نوم هم ښایسته او د ټاټپل کټ اپ هم ښایسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ماکومې تبصرې پرې ولوستې یا واورېدې د هغې په باب به زهٔ څهٔ ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې د دغو ښاغلیو معترضینو د قانع کولو د پاره مواد شته."[۱]

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي."[۲]

لهٰذا ګنړو ناقدینو ددې خبرې په ترڅ کښې سنجیده او طنزیه

ردّ عمل ښکاره کړو. د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"[۳]

دویمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړهٔ یو او د ټپې د خالق نوم چا ته نهٔ وي معلوم نو د چا کار څهٔ دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو ئې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي."[۴]

د حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو اخر څنګه دا فرض کړهٔ چې ګنې اظهار الله اظهار په فاني ژوند کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفي نهٔ کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګنې نو دغه معترضین دې پخپل ګریوان کښې سر د ننه کړي او اوُدې وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نه شي تسلیمولی بلکې پښتانه به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دي خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څو مره پکښې هم د پښتنو د تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انګازې ولې نه راپورته کېږي. خدائے دې نه کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب دې رنګا رنګ اصنافو د سپېڅلو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حیثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې د اعتراض څه ګنجائش دے ددې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نه ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي ښاغلي معترفین دي که اظهار اللہ اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"ټپې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے دے هایکو په آفاقي تناظر کښې د دنیا د هرې ژبې، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولې دي."[ح]

ددې خبرې په ترڅ کښې ښاغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"[ح]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب ښاغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نه دے او نه ما دا دعویٰ کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نه ده شوې. مقصد مې دا ؤ چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه د بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره ښاغلے اسیر منګل اتفاق نه لري نو بیا دې ماته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ جرمنۍ، روسۍ، چینۍ، فارسۍ، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې اوښائي ولې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلے شوي دي او لیکلے کیږي. چې څنې مثالونه یې شته. زما په خیال بناغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه یې راوستلي دي چې د هغوئي ناکلي شوي مقصد ته پرې تقویت رسیدلو.

کوم ان بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون ان ای ایناړ کو هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید ږ جبر ټکي کړي دي. لیکي:

"نن ان ای ایناړ کو میتو نژي هوم کښې زمږ مېدلي غني هایکو د فحاشۍ اعلی ترینې نمونې دي بلکې دا بنده په د شوق سره وئیلے شي چې ان ای ایناړ کو میتو نژي هوم کښې زمږ مېدلي غني هایکو ته بیلو پرنتې وئیل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په مشاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا هم فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې غني لیکوالو د فحش ګوئۍ دپاره خاص کړے دے."

زه دا وئیل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې خپله اعلی و ارفع ادبي ذهني باندې لږ غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندلو دږ اقدام دے د غه

رنګ د ادب د ځینو نظریو ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح غني ته د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بیا یې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تیروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه، دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول راته هم یو لوئے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوئے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د بنده سوچ او تګ لارې خطا کوي او په سړي سترګې تورَوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې تورو وهل زیات مناسب دي البته که ددغې عناصرو په مرسته په یوه یې ضرره پیرایه کښې د ژوند ورځجلاوي اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړاړخونه پکښې په داسې هنر اوغندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کیږي نو دا به فحش لیکنې نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زیور" ته

Scanned by CamScanner

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهذا دوه څيزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي يو موضوع او بل موضوع ته اپروچ - اوس که يو ښه خيال ته غلط اپروچ اوشي نو ښه خيال به په دې سبب ناګنده کېږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو سر غوڅول به عين انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو هائيکو باندې د فحش ګويۍ تهمت لګولے دے د نمونې په ډول ترې يو دوه هائيکو وړاندې کېږي.

وادۀ کښې پام کوه ناوخته نۀ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نۀ راځي
نو د کوهي ټولې چينې اوچې شي

زۀ نۀ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې کجبحثۍ ته را اوپاروَلو چې نقل کړے شوې هائيکو کښې فحاشي ده. چې نه ئې لفظياتو کښې د هوسناکۍ څۀ ترغيب شته او نۀ ئې معنیٰ د شهوانيت چغلي خوري البته څرګنده پکښې د خاتم الانبياء صلی الله عليه وسلم د وينا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادۀ ورله اوکړه - ځکه چې زما په خيال ورستو ترې ګڼې پېچيدګۍ هم پېدا کېدے شي.

بله هائيکو :-

ګرېنې له سر راوړۀ ناداني ګسنې
ګړک چې د کوهي چړګې نۀ ماتېږي
ورله په پوزه کښې بنړه ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثيلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بيان شوے دے چې په بچو پړې نۀ دې سستول پکار کنې نو مازغۀ ئې خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې دوستو نکي چغله اووائي چې فحاشي زما په هائيکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدير که زما په هائيکو کښې د جاپاني حياتو د ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته ئې دې توبه وي. بلکې زۀ د دا رنګ هائيکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي مشتاق مجروح صيب دا دعوی بېخي بې ځايه ده. چې کنې په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نۀ ده خوره کړې مګر هائيکو کښې داسې کېږي.

زۀ پوښتنه کوم چې آيا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بيا د هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډيفينډ Defend کولے شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه خبره دا ده چې ښاغلی مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ
نه صرف قائل دے. بلکې وکالت یې هم کوي زما په خیال یا
خو کښې هغوی فقط نفس کشې او برګزیده ټپې اورېدلې او
لوستلې دي او یا کښې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري.
د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت
کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې
دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نه دي بلکې د پښتو ژبې
مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو
کښې شمېرلې کېږي.

یا قربانې:

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
، چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اثرې به شې مینه
، اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله یې ننګه اشنا غېږ نه راکوینه
، سورې سورې په ګولو واشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق
سره به ددې ټپو په صفایه کښې کن تاویلات او توجیهات
وي کښې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نه ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او
کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته دغه اعزاز پټکے په سر
دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نه ده پاتې شوې.

اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا
اړخونه دي څو مبیع یې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس
صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا
کېږي او که نه رنځور اړخ یې موضوع جوړه شي نو فحاشي
به ترې سازېږي - دغه وجه ده چې د جذباتو په غور څنګ
کښې څنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابنسکل ګرانه
شي - په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الاړتش
نه بچ ساتل پکار وي کښې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي
لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د اُنی اینړکو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي؛

" زموږ د پښتو نوو لیکونکیو د هایکو طرف ته
مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر
اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ
متقدمینو دومره څه ونه لیکلي دي چې او سنو لیکونکیو
ته یې څه پرېښي نه دي نو څکه دوي په دې
نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي څو
هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ما ته
ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره په ولې د ادبي اصنافو قات راغلی دے چې
اوس د جاپاني صنف نه کار اخستے کېږي. چاربېته
مړه شوې ده ، رباعي نشته ، قصيدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نه شي کولے نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هايکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي."

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې اوليکلے شي خو
په دې کښې څوک څهٔ کولے شي چې اوس نوے کول د ټپې په
مقابله کښې د هايکو تخليق له زياته ترجيح ورکوي. لهٰذا
پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسياتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولے شي او بيا دا چې لوے
تحريکونه په مخالفتونو نهٔ مري بلکې نوره وده او زور موي.
بحرکيف د نياغلي مضمون نګار د حوالې ددې ليک نه قدم
په قدم د هايکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې د 'انې اينده کو ليکلو باعث او
محرک ګرځېدلے دے. بيا هم نياغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړې دي زهٔ پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه ته او نياغلے ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هايکو ته د نوؤ ليکونکيو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمينو ورته د وېلو دپاره هېڅ نهٔ دي
پرېښي اصولاً غلطه او غير تحقيقي ده او ددې حقيقت منلو
نه ستر ګې پټول دي. چې ګنې د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب ، ډکشن ، نفسيات ، حوالې او غوښتنې وي.
نن چې په ادب کښې د علامت ، سرّيلزم ، ترقي پسندۍ
ډاډا ازم ، تجريديت او ازاد خيال د تلازې وغيره کوم فکري
او ټيکنيکي تحريکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے
متقدمينو د هغې خوب هم نهٔ وُ ليدلے او د هغوي د
خيال په حاشيه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ برېښېدل
زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسيکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخهٔ بنيادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کول
ته لارې اسانې کړې دي خو دا دعوٰی چې ګنې د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوؤ چې بل چا ته ئې پکښې هېڅ نهٔ دي پرېښي زياتے او
سينه زوري ده.

ډاکټر صيب زمانه زيات په دې خبره پوهه دے چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنيا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
يا کوم سائنسي ايجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمينو
زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عصري او زماني پښتو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري پښتو به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خالي شوي نه وي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. کنې نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صيب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختميدونکي جمود به ئې په اعصابو لکه د خپسې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې دا سې سوچونو پښتو ادب ته لوے زيان ورسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوي ليکوالي هايکو ځکه ليکي چې ګني د بره ناه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم نماښده هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلي شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب عامر کمايانے، جنرال عبدالصمد مؤمند، نجيب الله عامر زبير حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "ستړګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمبني انعام مستحقه ګرځيدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق کونکيو د ذهني او نفسي کيفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ يوه کړې ده چې د هايکو خند ونکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلے ډاکټر صيب د ايم. بي. بي. ايس ډګرۍ ترلاسه کړې ده او سيکاټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صيب چرته هم پروفيشنل سايکاټرسټ نه پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ريټائرمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د هايکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر څنګه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق وکړے شي چې هايکو ليکونکي ټول سايکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د ځاے پيدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هايکو سره د سايکو د قافيې د سمون په وجه مزاح پيدا کول غواړي نو زه په ادب ورته زړه دا وايل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کوي دغه وسیله اوس آف فیشن کښې دې او بالفرض که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال کړے شي نو ممکنه ده چې څوک دا هم اووائي چې د غزل لیکونکي خیال وي د تکل لیکونکی ول lMD وي او د ټپې خالق کیږي وي علی هذ القیاس ولې دا به د مزاح پیدا کولو ډیره ښه والي حربه او وسیله وي او هغه مزاح چې مبنې په نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع منصب سره هېڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الی اینار کو هائیکو د مضمون نګار بناغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري د دې احتجاج تعلق دے چې کښې چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هائیکو لیکي. د ډېرې خایه په دې دے چې یو هائیکو لیکونکي هم دا نه دي وئیلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې طبع ازمائي نه کوي د دې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه چې څوک اووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او سکواش وغیره نه کوي. بلکې د دې په ځائے دې کشتي میرغپ کبارې اوګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا ده چې د "هذا ماکنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب لیکونکے بناغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هېڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه تښتنه ده. زما په خیال دغه رنګ بناغلي مشتاق مجروح د یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په یوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هائیکو خلاف خپل ذاتي جذبات وراندې کړیا دي خو سره څه اووائي زموږ قامي مزاح داسې جوړ شوے دے چې سوږ مړي را ژوندي کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې د هائیکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هائیکو سره نزدې تعلق په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات فرق دے. هائیکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف دے. لکه د ټپې د دې د خصوصیت او مقبولیت راز هم د دې په اختصار او جامعیت کښې دے خو هائیکو کښې صرف درې مصرعې وي. ړومبۍ مصرعه کښې پنځه، دوېمه کښې اووه او درېمه کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او درېمه مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دوېمه یا منځنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې د دوو صوتي اهنګونو څومره د دوي منله
اوږده وي يعني هايکو د هيئت او موضوع دواړو
په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.
د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقارب
ددې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي
اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ[۱۰]

د پروفيسر صيب فرمودات په سر سترګو خو ډېرې
نيمګړتياګانې په کښې محسوسېږي او يو ځاے نيم کښې په
کښې د تحقيقي سپړنې خلاف د سهولت احساس هم پټ
پښتو نه کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا يک يو فني
تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي
ادلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او ټيکنيکي ارتقا په
نظر کښې نهٔ ده ساتلې ګني نو هايکو به يې[۱۷] د اوولسو څپو
او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په ځکې او حتمي تقسيم کښې نهٔ
را وستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بېخي رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف
نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړاکلے شوي قيود او حدود نه
پورته کول غواړي. ګني نو د جاپان درې مېنې هايکو ليکونکي
باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې
اهم دے. دغه ترتيب حرفِ آخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي
ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو
ليکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه
د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا يې هم وضاحت
لازمي پکار وُ.

بهرحال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقارب
د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې يې د همايون هماد
صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هيڅ تړون
او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه
اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د
بحر متقارب په ښودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه
چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې
په دغه تجويز شوي بحر باندې بېخي تقطيع نهٔ کېږي.
هايکو ده.

همدرد يې نوم دے
په مينه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

Scanned by CamScanner

بلکه اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو اداږه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت اوغورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په ګوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به ئې اوولس[20] نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په غاړ کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکي که ازادې او معرا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبي یا وصف غیر فطري اضافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې چرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت اوساتلے شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

"د بناغلي اظهار دا هایکو مې ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے"[21]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوی د منقوله رائے نه ددې غلط فهمۍ خورېږو اندېښنه ده چې ګنې په هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانیږي) بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د هغوی دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه به دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګنې د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویرکشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګنې ارتقائي مرحلې تر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ اڅورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

عرض دے چې هس دري مصرعه ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې د هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ، نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي غوښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام دري مصرعه ایز نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

د مېرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ټپه واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو د هایکو د اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم د تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[13]

چونکې مېرمنې سلمٰی شاهین د روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپو راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي د هایکو دوستلو له هم ډېر خپل قیمتي وخت ورکړے وو نو د تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیانهٔ کېږي او د هایکو په سلسله کښې به د خپل زور موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې د هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځني سلسلې شعوري طور سره د ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې د دوستونکي ذهن پخپله ددغو سلسلو کړۍ خپلو کښې راډیو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالې ثابتې شي. او د مضمون د نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته د ځنې خلقو زیات مېلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسېږي نو څهٔ د فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته د زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي چې ګنې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صنیب د ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې د پښتو ژبې اولنۍ د هایکو مجموعه ده) د هایکو د صنف خلاف خپل کوم خیالات ښکاره کړي دي. د هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.

د حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلي دي چې ګنې تخلیقي روح د یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که د یو معلوم هئیت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره د رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي. - م

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ مسائلو سبب خپل ذاتي تاثر څو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح دَ خدائے په قدرت دَ جوسې خوبنسه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې دَ خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي ځکه نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه او غورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهر حال که یو تخلیقي غورځنګ دَ هایکو پیرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک دَ غزل چاربیتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو دا سې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې دَ معمول خلاف ماشوم بې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پیدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو دَ ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پیرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته دَ جوهري دَ نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو ویلي دي چې لعل په ایروکښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوی کوم چې دَ اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به دَ هایکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې دَ هایکو په ورستو دَ یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هایکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نهٔ وه نو دَ مسائلو سبب

دَ تنقید نه پس به چا هم هایکو نهٔ وه لیکلې خو ثابته شوه چې دَ خیال لوړوالے، دَ جذبې افاقیت، دَ ژبې دَ نزاکت ادراک او شعور او دَ تخلیق دَ زړهٔ چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي دَ خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو دَ خپلو واړه رنګونه په سبب سپرلے وي او س که څوک وائي چې دَ ګلاب دَ ګل وړې دې په هر ګل کښې پیدا شي ځکه نو ټول ګلونه به دَ خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څومره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو"، کښې ئې دَ خولې دَ خوند دَ بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم دَ ټپې دَ مدافعینو په صف کښې او دربدل غواړي (اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې دَ چا دَ هیڅ قسمه دَ دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے دَ ورځپاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې دَ "ہائے کیوں"، دَ سرخط لاندې دَ هایکو خلاف په داسې استهزائي پیرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُر مغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ ٹپہ پختون جلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں۔........ اور فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں۔"[۱۳]

زما په خیال بناغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار وُ چې دَ اصنافو دَ بقاء په ورستو یو زور اور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف دَ تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلې اوس که دَ یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند را پیدا کولې شي نو هم دَ هغې شاعر دَ تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه اوځي - ددې باوجود چې هېڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولې شوې - بهر کیف زهٔ بناغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولې شم چې هېڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم دَ ټپې وښلو نه انکار اونکړي. اوس که محض دَ ټپې پیرایه دَ تفوق معیار ګڼلې کېدې نو داسې به ولې کېدل - مقصد دا چې دَ تخلیق جوهري قوتونو دَ ادب په هره څانګه کښې دَ ځان ښکاره کولو توان لري - او س که څوک نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي -

بناغلي اباسین په ټپه کښې دَ تغزّل دَ موجودګۍ دعوی هم کوي چې مناسب نهٔ ده. په اصل کښې تغزّل دَ غزل سره تړلې وصف دې لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې تشبّب او عقل سره دَ تعقّل نسبت وي- هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که بناغلي اباسین دا نهٔ ویل غوښتل چې په ټپه کښې تبت یا ټپّب وي نو بنهٔ په سهولت ئې دا و ویلې شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والې او شعریت وي- ممکنه ده چې دَ بناغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق وي. هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي- نو په کاني هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هېڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نهٔ شي. بهرحال دَ بناغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نهٔ شي کېدې چې دَ هایکو دې ارو مرو درې مصرعې وي. باید چې هغوئي دَ هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه. بله دَ تعجب خبره بناغلې اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے۔" کېدې شي چې دَ بحرونو نه دَ بناغلي مراد دَ ټپې سېلابونه یا چپې وي ولې دَ اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

تري راپيدا کېږي چې ګڼې يوه ټپه په ګڼو بحرونو کښې
ليکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلے په دا قسمه جملو نظر ثاني
ضرور وکوي. بناغلے دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
يا قربان نه علاوه يوه نيمه مصرعه وي - بيا که هم
بناغلے اباسين په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نيمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بيا به راسره دا هم مني
چې ټپې کښې د يا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر
لړې مختصر او د دويمې مختصرې مصرعې په معکوس ترتيب سره. ولې
دا دعوې به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوې.

بناغلي اباسين د فيثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخليقي ګڼلې ده. او د هغې بې ځايه اطلاق ئې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلے
شي نو پښتانه به د خپلو ګڼو شعري او نثري اصنافو نه
لاس ونه اووينځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هائيکو
طلاق ورکول عقلمندي نه ده خو سوال دا راپيدا کېږي
چې آخر هائيکو ته د ټپې ميړه يا خاوند وئيل کومه
هوښياري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لاړې لاړوي
ته نه وي حاصل. بلکه اصله خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسين صيب د تنقيد په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائيکو غريبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سيمه کښې ښځو ته د طلاق حق نه وي حاصل. او بيا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې
بناغلي اباسين څه خفيه قانون سازي کړې وي. آيا دا داسې
خبره نه دا نه ثابتېږي چې د ټپې په مينه کښې ځنې بناغلي
هم د ټپې ښځې راکاږي چې د سړي پرې زړه خوږ شي.

ګران بناغلے اباسين خپل کالم کښې وړاندې ليکي:

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے -------- ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بیک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کر سکتے ہیں ------ موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے ------ ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[14]

زه منم چې تشبيهه چرته هم ثانوي وي خو اباسين صيب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غير ادبي او عاميانه
تشبيهه راوړې ده. سنجيده ذهنونه به پرې ضرور بد
وائي. خاصکر په تشبيهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلي شوي ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړي شوي
ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چیرې
لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین
به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د
موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي.
ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا
صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي
چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے
شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې
ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر
سائیکل د دریو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم
اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره
ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو
نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل
د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے
خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے
اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف
کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هائیکو د ټپې
کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے
زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ
ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه
واخلي نو پښتانهٔ یې په خپله توره او په خپله وینه
حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل
کوم صنف خپل کړي نو بیا یې نهٔ پردي کوي. او س که
بالفرض ټپه هائیکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به
د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم د
قدر وړ اوګرځي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هائیکو
وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې
هائیکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي
منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه
یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې
د ماډرن سنسبلټۍ او جدید حیاتو په حواله هائیکو د
ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي
اباسین دا ضد هم بېځي بې ځایه دے چې ګني د ټپې په
موجودګۍ کښې هائیکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے
په دې حقله د ښاغلي زبیر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه
ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو "ډرګه"
"څریکه" "ترائیلې" او هائیکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

ده. او خپلې ټولې توانائۍ پرې صرف کوي لګيا دي.
دغو اصنافو کښې "څريکه" او "ترايلې" داسې وُ
چې خپل وجود کښې د توانائۍ د فقدان له سببه
ئې ځ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو
او لا ئې په سر کښې پونړۍ نهٔ ده وېشلې چې
خپل منطقي انجام يا طبعي مرګ سره مخامخ شو
يواځې "هائيکو" داسې تېز او تُند جاپانۍ صنف
دے چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې
مضبوطې کړې........ دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې
دے په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټي قلمونه ولګول او نن دغه بوټے وده کوي
او د يوې تنه ورې ونې شکل اخلي. د پښتنو
سترګو ته ئې داسې رنګا رنګ ګلونه سپړدي دي
چې ښائست او سينګار ته ئې سترګې برېښي"[15]

ښاغلے اباسين په خپل کالم کښې يو عجيبه خبره دا هم کوي. ليکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته يو وارې بيا تيندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتيانو د سره جواز نهٔ راپيدا کېږي
ادب ځکه شريعت کورټ خو نهٔ دے او که چېرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې ګنې هغه دې د ادب درجے مفتي او منلے شي نو
بيا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې د ادبي مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه راېوځاے کېږي
او دا عمل اجتماع ضدين ګڼلے کېږي - دا حقيقت دے چې د
اعلی د تلازمي او د علم د وصف نه سېوا مفتي مفتي کېدے
نهٔ شي - ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
دوغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزده شوې وي - بيا هم ښاغلي
ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوی
د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خيال ګران
ښاغلے اباسين لوستونکو ته دا وېل غوارېږي چې ما هر څه
فرمائيلي دي يا زهٔ چې هر څه فرمايم - هېڅ ئې هم او نهٔ
منئ. يا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسين د ادبي او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي ټائټل ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بيا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسين هائيکو ته بدعت په کوم خيال وېلي دي ځکه چې د تخليق عمل يو مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائيکو د تخليقي زړهٔ چاوُدون را زېږېدلے يو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

نو بیا ولې ښاغلي اباسين چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي څو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنیٰ په سم ډول نهٔ ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکوالو د څلېرېشتم اپرېل دوه زرم د روداد ترعنه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه ټپه په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نهٔ کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نهٔ شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نهٔ راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نهٔ کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړهٔ راښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې ځکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تره دونګے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلې ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده- ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نهٔ دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نهٔ کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. ځکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا ووېلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نهٔ دے کول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کړې انکشافات مخې ته راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زۀ منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي جرړې غوڅول دي- يو باشعوره فرد به هم داسې نۀ وي چې داسې به اوغواړي خو زۀ دا هم نۀ غواړم چې هايکو دې د پښتنو په مېلمه دوسته سيمه بې له څۀ جرمه تهمتي او بې له څۀ ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خيال دٰ چې د هايکو او ټپې موازنه او مقابله غېر فطري ده - بيا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقيد جولۍ د بېش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته - چونکې د هايکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون " د پښتو ادب کمپيوټر هايکو " کښې تفصيلي خبرې کړې دي نو بې ځايه به نۀ وي که د پښتو ټپې په حقله هم څۀ اووايم -

دا حقيقت دے چې د ټپې کښې توصيفي اړخونه شته خو ځنې خويونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا بېخي توان نۀ لري او په ذهنونو يوه ستړې کوونکې خاموشي خوروي . د مثال په طور هره ټپه د " يا قربان " يا " لکه زار " نه شروع کېږي چې د لوستونکي يا اورېدونکي په وينه کښې د يکسانيت زهر خوروي - او ددې ډانګورو د ملاتړه بغېر يو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان " يا قربان " د ټپې لازمي جز ونۀ مني. بهرتقدير ددې نزاعي اړخ نه يو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هېڅ حال کښې د خپلو تاکلي شوو اوازونو دائره يا حصار نه شي ماتولے . او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راو تلے چې زما په خيال د نرګسيت يو رنځ دے.

پښاغلے پروفېسر داورخان داؤد ليکي!

" د ټپې خپل يو مخصوص او محسوس هئيت Form بحر يا اهنګ (Rhythm) دے چې په يوه نيمه مصرعه کښې يو ډېر اوږد او طويل مفهوم بيانوي"

نۀ پوهېږم چې پښاغلے داؤد صيب د يوې نيمې مصرعې په ذکر کښې " يا قربان " په څۀ مصلحت نظر انداز کوي . بهر نوع زۀ منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقيقت دے که يوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او يو رنګ جامه اغوستل ئې وظيفه کړې وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به ئې د ښائست د کښو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ ستړي بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلي به ئې ښکلا ګانو ته ګېکول په لاس اوورېدل غوره کړي. نو بايد چې د هايکو منکرين او مخالفين د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قيمتي وختونه بې ځايه د ټپې په وکالت او د هايکو په مخالفت کښې نۀ

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتې، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوړ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن ښځې د ستومانۍ لرې نهٔ راولي خو زما په خیال په دې ماړرن ازم کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښهٔ وي. ما ته پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبهٔ په ځائے اودرېږي نو وسخ شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلوڅو ژوندي اوسي. ځکه زهٔ غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا هڅې وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نهٔ وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي. کنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فېصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نهٔ صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. ښاغلے سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په درېمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دویم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د ړومبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دویمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخرې مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخرې مصرعې دے."[۱۸]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندېښنې مهٔ کوه جانانه
دا خو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړهٔ کېنې
ستا د ګوګل په ښاریه کېنې
ځان ترې ساته بچې اوږده لرې لاسونه
کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې دې مهٔ کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شودو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کېنې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وېل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نوزایېده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوې صورت کېنې په ټپه کېنې د داخلي تجربې او هیئتي تنوع هېڅ نمونې په لاس نهٔ راځي او د ټپې خپل شناخت پکېنې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نهٔ ده پکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکېنې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د بناغلي سهېل خټک د مجموعې ټپه ایز هم دے د مستقل عنواناتو ترلاندې ازاد نظمونه لیکلے شوي دي او اخري دوه مصرعې ئې د ټپې وړمبو مصرعو سره په قافیو کېنې ترلي دي او بیا ئې د یوې ټپې په ترڅ

نظم سرته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته وېلے شي. خو متاسفانه زهٔ به دا اووایم چې د بناغلي سهېل خټک ټپېز هم د ټپې په ستړکچر کېنې هېڅ ارتعاش نهٔ دے راوستلے.

دغه رنګ بناغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کېنې د تجربې په خیال ترڅېله حده کوشش نه کړې دې. خو دا کوشش نه هم کم او زیات د بناغلي سهېل خټک د ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زهٔ دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې هیئتي تجربې نهٔ دي بلکې په ازاد نظم کېنې د ټپې د پیوند کارے او قلم لګولو څخې دي نو زیات موزون به ګڼله وي. چې په داسې وړهٔ صورتونو کېنې د ټپې په قدیم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نهٔ دے غورځېدلے بلکې د نورو ګڼو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کېنې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائرهٔ نهٔ ماتوي یعنې ساختاني ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نهٔ اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډ تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم ګرېز او څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښه ده هایکو ښه نه ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زمونږ د خاورې سره هیڅ خپلوي نه لري. آیا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ور رسولې شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زیان او تاوان ور رسېدلې دے.

زه دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلې شعري صنف نه دے خو ولې که یو بهرنے صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او ښه په ایمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله دغې خدمتګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهر کیف دا حقیقت دے چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پیدا کړے دے چې تصور ئې هم نه شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونو کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږه په اوږه اودروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د مقبولیت او بریالي کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلې ولې په هایکو د پښتنو په سیمه نه صرف ځواني او جوبن راغلے بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دے چې هایکو نه صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانه ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې یې لږه تخلیقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري ځینونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نه شي ساتلے زما یقین

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے دَ هایکو دَ منکرینو ځایه ضد وئ نه په هایکو دَ اسمان رفعتونه ته یوه نه یوه ورځ ځامخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې رڼې ښځې، ژور اثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

او س که زما دَ خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې کښې زهٔ هایکوله په ټپه فوقیت ورکوم نو دا بې بد به کوي. زما خو دَ زړهٔ له تله دا اواز راپورته کیږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې دا بیداریږي او ژوند پرې روښانه کیږي.

زهٔ محسوسوم چې دَ ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې دَ دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده. بله دا خبره چې اعلی ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر دي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوښې او ناخوښې باعث ګرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب بېخې خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخـــذات

(۱) اَزاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هايڪو تجزيه ، ورځ پاڼه وحدت
پېښور ، ۹ ، مئ ، ۱۹۹۸ء -
(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي
سلطان پرنټرز جنګي محله پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء .
(۳) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار
ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن .
(۴) مشتاق مجروح يوسفزے ، اُنې اينلو کو هايڪو ،
غير مطبوعه .
(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي
سلطان پرنټرز بابو جبدر روډ پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء .
(۶) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ،
ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن .
(۷) مشتاق مجروح يوسفزے ، اُنې اينلو کو هايڪو ، غير مطبوعه
(۸) ايضاً ايضاً "
(۹) ايضاً ايضاً "
(۱۰) پروفېسر داور خان داوُد ، پښه او جديديت ، ص : ۹۷
تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء -

ورځ پاڼه وحدت پېښور
پرېشان داوُدزے ،
(۱۱) وخت يوونس نيمې بجې ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -
(۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن
(۱۳) اباسين يوسفزے ، هائے کيون ، ايضاً " ايضاً "
(۱۴) " "
(۱۵) زبير حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور
۲۳ فروري ، کال ۱۹۹۸ء -
(۱۶) اباسين يوسفزے ." هائے کيون " ورځ پاڼه مشرق پېښور
ادبي ايډيشن -
(۱۷) پروفېسر داور خان داوُد ، پښه او جديديت ، ص : ۹۲
تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء
(۱۸) سعيد ګوهر ، " دَ پښتو شاعرۍ او وړه اصناف " اولس کوټه
ص : ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې د
نګران پروفېسر داور خان دَ قلم کاوش دے . لهذا دَ
هغوي په شکريه او ډېره مننه -

Scanned by CamScanner

ډېر ګنهګار يمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه، ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانيت رسوله
تاچې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګساريږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کېږي خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه يقين پورته شو
ميانه دې چې هم بچو کېږي فرق کوي
اوس به د چاچولي ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس ورکېږي غنچې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مړي ته لاس اچوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ګمان کړې ما جانانه بیا مې نه پېژنې
ګوره به د ښکلو په سر شر نه کوم

مرګ دې د داسې ښېښتو پرده شي
چې د انګښ ګلونه اوشوکوي
ترینه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

خه په سکون سره ژوند ون تېروم
یو خوا پېټې کښې اوبه خورکومه
بل پله اور بل کړم دګومه واچوم

چا جینکې په لاره کړې نه دي
ونېل مې سترګې به اوس نه پېتوي
ورته زما د وینې ډرپ خټې دے

وائي جانانه بې اسرې مې نکړې
زه به ګیله خه د پردو نه کوم
چې خپله مور دابانديکور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غریب د خپل واده ډوډۍ سازه کړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې يوازې کړم په نيمه لار کښې
نو زۀ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ ميانه دو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاسته ُکه ددې خوږ کاڼې وو
نو ګيډړانو به وو ټول خوړلې

شمېر زۀ دَ کلي شريفانو کښې يم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

يم بې روزګاره انګړ ويو له ځمه
مينه کوه خو راتر غاړه نهٔ شي
چې دَ جامو استرې مې مانه نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووينې ځادر کړي په سر
زمونږ ه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرينې ښهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ دَ قاضي کور کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راکېږ شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

○

بیا په وطن کښې زلزله راغله څهٔ
پېغلې له کوره په تلوار راووځې
رب دې جولۍ کښې زمونږ خېر واچوي

○

دَ للمې ګل له خو باران اسره وي
شپېږې تښې به راځي نهٔ په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پترې نهٔ نیسي
زهٔ چې نامه دَ خوشبویو اخلم
دَ ګل په څانګه باندې اور اولګي

○

ستا بې رخې دَ هېرېدلو نهٔ دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
ویم که مې تول ګلې په کاڼو اولي

○

وائې زما غریبي بدي نهٔ شي
خو ساه مې اوځي چې دَ چم جینکۍ
راته وډونو کښې کالي پښخوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوږو تندوئ پروا نشته دے
وائي په ګېږه دې نصره یم خو
راله پیدا چرته دَ سر سپوږي کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مینه زما دَ غلو ځمتا خو نهٔ ده
چې ئې په لاړو کړ کوے شیرینې

دا چې په خهٔ فریب کښې ګېږه ئې تهٔ
ستا سر تېزي به هله ما منلې
که دَ اوبو لاره په ژرنده نهٔ وه

په پېتو سترګو پرې باور مهٔ کوه
شیرینې پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
دَ مُلا منډه دَ جُمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګینه حادثه ده دَ ژوند
شیرینه ژاړي چې مې سر غوڅوي

بې ځایه نهٔ دي ویربدل دَ بنګلو
زما دَ تندې انتها داسې ده
بُت هم رېبږي چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

ښار د ړندو دے تاته ښهٔ پته ده
تهٔ د کمڅو ولونه مهٔ پرانيزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

رب دې کړي خېرخوا شګون ښهٔ نهٔ دے
پېغله دولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دي ځوانان وژلي

څهٔ ننګيالي دي قاتلان د سيمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خېرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساګانې اخستلے نهٔ شي
څوک به په کانړو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو د تعليم په مزه
مازيګرے چې شي چېو ته د سيند
کتاب ورلړه کړو ګلان لانيسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نهٔ لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېريانو په دولۍ پسې ځي

سترېتس زمونږ دَ لارې ځنډ خو نه دے
چې اشاره ورسته ډېره اوکړمه
نو دَ ښکلي ناه په يو دَو را اوځي

○

زړهٔ اخر صبر کړي سلګو کښې واڼي
کوه چې هر څا سره مينه کوے
خو شي له ځان کور ته را اورسوه

○

په هېڅ فريب دلاسه کېږمه ناه
کټ چې پردے شو خو دَ نيمې شپې شو
سترګې مې نهٔ ورځي که ډېر ستړے يم

زړهٔ کښې مې اور دَ مينې بل ځنګله شي
دَ حيا په کور کښې چې شپېږنې زما
لوږه ژوندۍ ، انغرې مړهٔ پراته دي

○

ځمه مدام دَ هواګانو په رُخ
بيم دَ سپېريانو دَ ډولۍ په مثال
ځان راته مات سپاره بې کوره نه شي

○

شونډې مې رد رد دَ بچي شنه کېږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې راګېرمه چې
دوه تورې يو تېکي کښې ځاے څنګه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داري وهمه سرچينه يم دَ ژوند
تابه لېدلي وو رنګونه زما
خو که دي ستړګې پټې کړي نو وي

زهٔ خو دنيا ته فرښته ښکارمه
ډېره له دغې وېرې نهٔ خرايمه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

څه بې حسي ده په ماحول کښې دېنار
پراته دي قتل توريالئ دَ وطن
زهٔ هم مون باندې ښکېم سره ځم

اوس به په دې کښې تاته څهٔ وايمه
زار شمه ستا له سادګۍ شيرينې
منې زما او خوښه خپله کوې

دَ برسنډې ګل ئې شيريني زما
که په جبو کښې هم مېشته ئې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

چې دې بهس کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شيريني زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځې بيا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

واڼي ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګې ته غاړه نه ږدمه زه
ځم به مې اوس کفن کښې هم نه وینې

نن یوې ښځې خپل خاوند ته ویل
سختې بې ځایه په وړو مه کوه
ته چې زلمی وې تا به څه نه کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو
مه وایه دا چې فرښته یمه زه
ته څو مره وران وې تا ته ښه پته ده

د حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږمه نه
زه د ځوانۍ د خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلې دې په سر رقیبان
خدائ شته چې نور ورته هیڅ نه وایمه
خو لږه منډه ترې ضرور خلاصوم

د مینې لار کښې چې تیندک شمه زه
شیرینه اووایې په خود کښې اوسه
داسې د لوړې نه په ډو ولې ې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائې چې نن هغه سېلاب يوړله

شيرينه وائې له تازار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نه دے
وائې که اور ته مو هم واچوې نو
د مشرانو فېصلې به منو

ماڅه غوښتلي وو او دا څه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو
چې مې د مړې ګېډۍ چيچل اوليدل

دلته انصاف د چيند خانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوباېلې که پوزه ګټې

او وائې خېل عزت پخپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا ټولې ښځې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اووائي هاګۍ واچوه

منم دَ مینې تقاضې منمه
قسم دې ما په ښځې ویلي نهٔ وو
خو واړه چې خولې مېږو اوخوړې

ځوانه ځواني او دَ سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کښې غرق شوي وومونږ
چې دانه ورکې دَ خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسې کنې ښهٔ به نهٔ وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

ټینګه دَ ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شیرینې
خو ګوته اوبو کښې دوبېدل ښهٔ نهٔ وي

خدائے شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لویه دَ ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دې خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځوانۍ مړګ مسکۍ مسکۍ ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
کنې نو زۀ خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړۀ کښې ځاے راکوي

ژاړي له سره لوپټه درې کړي
وائي بهر له کوره شپې مۀ کوه
کنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږي نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچي ورک شي چې ما اووېني
لا حادثو هوښیاره کړې نۀ ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نۀ ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږدۍ تنبستې مې اولیدلې
پرې مې کړې مڼ ځان له د برېتو څوکې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره پښتني نـه وځي
مرګ دې روا دے خوشحال خټک ته
دَ نمر خاته نه ځکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پرق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو ټول شپه بيا
ما سره ستوري پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ يم خو شيريني زما
دَ زانګو سيل چې را روان اووينم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږده خټکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسيږي خوندې نو ته
دَ خپل ميږهٔ خبره هم نه منې

هرو قلم ترې راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه وائې
راله په لاس باندې ګرځې جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائي چې ستانه زړهٔ اوزګاره شمه
بيا به ښارو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څه او چاته څه بانه شي
د شلو ژړندو که راوتې وې خو
ګېر شوې اخر د لوپټې پسکې کښې

خلقو په ما بدګمانۍ کړې دي
ثابت که یو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تیندکه

ګرانه شوه ډېره د پښتو پالنه
پلار یې په سونړ بانډې جرګه کړې ده
لور یې د شپې تیارهٔ کښې کور پرېښے دے

غلهٔ راختلي دي په کور، غلې شه
سوځ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

راوړې چې ماله پلو شي د سحر
څوک یې پلوْ قدرې هم او نهٔ وینې
کور ته د شپې تیارهٔ کښې ځان رسوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان ې یو نبي جولۍ ته د څپا
واڼې نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کنې غرقه شومه

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور ئې نن پلار ته په حیرت اووېل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اووائي نهٔ پورې ګوم ننګرېزي
رانه چې بل وطن ته ځې مېنه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اولګي

د ښېښې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم ستروونه کوي

څوک ورته پوره هم کتلے نشي
آ چې سر توره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوېته لوېته

Scanned by CamScanner

ساړهٔ ساړهٔ اُهونه شمله کوي
ستا د خولې تاؤ چې راپورته شي نو
اوبهٔ اوبهٔ شي ټول د واورې بتان

زهٔ څهٔ تپوس کوم او تهٔ څهٔ وائې
یوه خبره دې هم روغه نهٔ وي
تا جوړ په اوښو باندې سورلي کړېده

خو ښه دې خپله ده خو یاد اوسه
ګرځې به تل خاورې په سر سپونۍ
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولې

د ښار ماحول درنه څادر لرې کړو
یاد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په یو دوه دننه

وائي بې ځایه طمعې مهٔ کړه له ما
اوتړه دا ټټو په سپوري کښې
څوک به سپوا مانه خرابه نهٔ وي

زهٔ یې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د عمر
پېغلې انګنې کښې په خرپوسو شولې

یم د تعبیر د بلا ګانو خوراک

په کوم فریب باندې دهوکه کړمه ځان

یاران په بهره باندې پیاز ګرځوي

دا ښه انصاف دے آفرین شه په تا

یو خوا اوښان خلق په بهره وهي

بل خوا څوک ګفت قدرې کولے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خورغوندې شو

له ځانه ورکې ښائسته پېغلو کې

مسافران درته یادېږي کله نه

مینه دا چې ستا د زور ښه ښه

خو چې زما ګریوان ته لاس اچوې

نو ستا شمله به شي کومه له تا

سترګې په ما باندې بېخي توري دي

کورته په ډېره موده پس راغلمه

په سرو جنازو مې استقبال مه کوه

دومره زبېخلې یم د ژوند حادثو

اونه چې هر کور کښې مېوه اونیسي

په ما د کانو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واښې خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونیسې
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
مونږ د ژوندون په کوم پړاو پراته یو

ما ورته وېل چې کله مړ شو پرېږده خو
منې کېده نه خکه تېر مابنام ئې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د یکنک په خوند یوے شمه زه
ذره هم خپل سې ته نه پرېږدي ما
شېرینه ماته مېلوکان ګسه وي

دا نه چې پوے نه یم په سود او په زیان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چتي پسې باز پرېږده مه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمشو ولونه مه پرانیزه
چرته تیاره لار کښې تیندک نه شمه

Scanned by CamScanner

خدایه شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
څانونه غلي کړي چې ما اوویني
څه راز داري خو شته د مور او د لور

زه چې د سیند څپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وائي څه اووایه چې څوک یمه زه

بڼه روغ رمټ یم چې بهر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
څا جوړ په ما باندې تاوېند کړے دے

دا حقیقت د څپا ته پټ خو نه دے
درنګ سپېدو پېږي لړندېږو ځکه
موږن په صحرا کښې او به خوړ کړے دے

موږن به سپوږمۍ ته وو پطوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زموږه د کور
درشل که اودرېږي، دېوال پرېوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سېوا له دې نه څهٔ وایمه
بنګړي دې مات شه دَ پېنزيبو سره

دې ستم به څهٔ تعبیر کوي څوک
ښهٔ چې مې غرق کړې نو شيرينه واني
توبه توبه داسې به بیا نهٔ کوم

چې هلو ځلو کښې دَ ژوند ګېرې شوې
دَ میاندو تینو کښې شودهٔ اوچ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېرولي خوشحالۍ اوخورې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانهٔ شي

ورسره دېرې معجزې دي منم
خو زهٔ دَ ښکلو نه تپوس کومه
دَ زړهٔ دَ رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو دَ ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر دَ یتیم

Scanned by CamScanner

دومره خو حق شته په دې ښکلو زما
چې ئې په زړهٔ پورې ښهٔ کلک اونیسم
دَ ښائستونو، دَ جمال شاعر یم

دې کښې به راز څهٔ وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېښل مې څوک کښې چا بربنډ کړمه جوله
مور چې دَ لور له سره شال رابښکلو

څوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څهٔ چې ارمان دَ زړونو اوړو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نهٔ نیسي

ساه راله دوبه دَ سپرلي هوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَ چا نه اوکړم
دَ ګل سینه کښې هم دَ کاڼي زړهٔ دے

دَ خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکنې. مابښام دے لاړو نمر پرېوتهٔ
خوله به دې ګونګه شي خبرې مهٔ کوه

څوک ترې خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

○

اوښې ماړه شو
څو ملکان دَ کلي
دَ لوږې مړه شو

○

څمه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
اوبو ته لاندې

قد مې لوټېږي
او جینکۍ دَ کلکای
ما ته ښخېږي

○

غم مې لږ سپک شو
ما اوښې ته کتل
ځان دانه ورک شو

○

مخ مې بدرنګ شي
چې پرې هوا اولګي
آئینه زنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دې سینو کښې
شپېږې مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپږلې رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اوواېه پاتې څېره شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژړنده په وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وايم رښتيا دي

پېغلې چې پاسي
د وېرو خولو نه ورته
لاړې راځاځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا منځوي شرېږي
په هر قــدم غوځوي
د خلقو ځېرېږي

○

اور کښې الغښتي
ستا تصــويرونه ګورم
خــوب رانه تښتي

○

ګور ته دې زړه ځي
ژړېنـده د سوال پیاله ده بو
چېرته کښې ګرځي

په تال چې څـاڅکي
ځـنې زړۀ ستړي پېغـاي
اور ته وردانګي

○

ځه چې دې بنګل کړم
خـداۓ شته د هرې سیمې
خـاورې به ګل کړم

○

نیت دې خراب دے
ګـنې نو هــر وګـړے
ګل د ګلاب دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې تهٔ
دَ زړهٔ درمانه

○

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له ښهې سپک شي

○

جنګونه کېږي
په تویودو دَ وینو
تندے ماتېږي

وینې به تل څکي
چې دا ښاریان همېشه
پیې دَ بوتل څکي

○

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

○

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوؤ څاڅکو کښې
ئې څه زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دړدونه زيات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

○

باران وريږي
په زړونو اور بلوي
ويښې خوږېږي

○

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
ګلي ويجاړ شي

يو خوب او خيال دے
کارغهٔ زده کړے ګله
دَ زرکې چال دے

○

دا ښهٔ ناتار دے
اوس هر يو کور دَ ګلې
دَ ښار بازار دے

○

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو يو څاڅکے هم
ما ته درياب شو

Scanned by CamScanner

خوشے فنکار ئې
دَ پېغلو بُت سازَوي
هسې اوزګار ئې

***

غرق شولي لاړي
خوراک او څښاک چې کوي
اوس په ولاړي

***

هسې به ونو شي
چې تري اوبهٔ نهٔ اوځي
کومې به شنو شي

شماري بس ستوري
دَ شپې داپاسوي ما
کار داله ګوري

***

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړي
دَ ګلو لښتې

***

سندرې وائې
دا تول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

اووانۍ پوے شوي
ته چې مئين شوې په ما
لاړلې توے شوې

تيکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچي مې ژاړي

کور مې زړۀ تنګ شي
چې نيمه شپه چرګ کښي
د بنګړو شړنګ شي

اوس هسې ژاړې
نۀ راځې خولې ته بېرته
تسو کلې لاړې

دا څۀ قيامت دے
ځواني دې شوخه دۀ او
تصوير دې نت دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو شې دستور شو
پاڼه چې ستا زیړه شوه .
نو ځ دې سُور شو

کور کښې تنها یم
اوس به دَ زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائې کوکو یم
راته پسخېړي تپې
زهٔ هایکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري کاږهٔ مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي ناهٔ شي
دَ چا په لاس کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا چې ښکالو شي
د زړهٔ درزا ستړه شي
هَوا په رو شي

ځې زما سپورے
وائي هر څهٔ منم خو
راته به ګوري

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اودهٔ دے په خوب
او زړهٔ مې ویښ دے

راته ځځلېږي
وائي ږغني دېره ده
واورې وردېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
یو کمل اندامه

زما حیا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنړونه نغښتي
پېغلې را او وتلې
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زهٔ
وار مې خطا شي

نړونه درزېږي
چې آيئنې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګين شو
راکښې مستي راغلې
سر چې مې سپين شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خه ځ دې تور شه

سر که مې سپين دے
په هيڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شين دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ کلي خلق څه رانده خو نهٔ دي
خداے شته مرۍ ته به دي لاس پرېوځي
چې دَ هتيانو غلا په ټيټه کوي

○

اووائې ټول دَ اکيجن کسے دے
ايټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک ليونې نهٔ دي چې تا يادوي

○

زړهٔ غوځوي دَ اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
خېټې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
يو بل ته اوس دَ مينې خط نه ليکو

○

دَ خپل بنايُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
دېر مې کچه کړي چې منتر پخوي

○

شېرينې تا سره له دغې ويرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوېږ دن ماته شي

Scanned by CamScanner

دا کتېبې ونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خېر طمعې له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور واده وې

چې مزدورې په کومه ورځ اونه کړې
بچي ئې توله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماځې ځوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د چمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې ئې زما دیدن رایاد شي کله
بلې ته او ښېري په سره غرمه کښې
زر د کونترو سېل را والوځوي

ناساپې کړنګه کړي نیازبینه واې
د زړه په سر مې په ټوپک اووله
خو چړهکے په لاس کښې مه رانیسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زړه درزا مې په اختيار کښې نه ده
ښار کښې جوړ او شوله د بم چاودنه
د کور تمبه دې په يو درز درې شوه

يوسمه چړته د ارمان جنازه
تا چې د کور ورونه بند کړل په ما
ما له به څوک په زړه کښې ځائے راکوي

يوه جګړه کښې زمونږ د کلي
خلقو راښکل د اديرې حدونه
ټول بيا د يو د بل په حد کښې مړه شو

بې ځايه ما سره اېږي مه وهه
ډمه بس ډمه وې که هر څه وائې
نه د چا لور وې او نه خور وې د چا

د پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک يې اونه کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

د ستومانه زېړګي يې خولې نه وتل
چې ستړے مه شې ورته ما وويل
د لېونۍ شونډې يې يو رپ او نيوې

Scanned by CamScanner

پېغله چې مانه انځرویو اخلي
ساه په سکېندو شي ځه په کرانه واني
ستا سوځه خیال دې د واده یاره کېني

○

په چاپېر چل کېنې خرابه دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختې اونکړم
وېم که په خپله بنځه ظلم کوم

○

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ختې به څوک په درمسال کېنې کوي

ته د ژوندون د مایوسو علاج ئې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

○

داسې نجوړه کړم ازمېښتو نو د ژوند
شېرېنې ستا خانه بد وش یادونه
اوس د زړه دشته کېنې پراو نه کوي

○

الله دې خېر اوکړي په صدرچوک کېنې
ګاډي تګیا دي اشارې ماتوي
او هسپیان خپلو کېنې ګپ لګوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرم د چا، سزا د چا لوېږه ده
یو د پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورئ که غږ نۀ کوو
ګني خوبونه به مو هم کړو حرام
مونږ د چا میراث خوارۀ خو نۀ یو

زړۀ ئې غلبېل، زلفې ئې تار په تار وې
وېل ئې زۀ ورله بې خونده یم
ګني نو تۀ هم هېرېدې شې له چا

د حُسن زکوٰة اوباسه شیرینې
ځکه نازلېږي افتونه دا
چې په وطن کښې څوک خیرات نۀ کوي

سر به بې ځایه در له څۀ خوږوم
د پښتنو له هوښیارۍ نه لوګي
کورونه وران کړي چې جړې سازوي

په څۀ پوهېږې نه ماشومه ئې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځوانۍ مېوه اونیسي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس رالره مه راوړه ناداني جينى
بلا کړي ده په وجود کښې زما
پام چې پټرى چرته لمبه اونکړي

وړې تورزنان به داسې هم اووينې
چې ئې سرګند شي دګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تورپورې کړي

شـيرينه اوواوئي په وړه مينه
چرته خو لار غلطوه لاليـه
ويرېږم لار چرته غلطه نه کړم

چې خپله بلا ئې ته ئې حسه جينى
زما د زړه د قيامتونو درزا
خدايګو دکاني بت کښې ساه راولي

يې د سرو سينو خزانه شيريني
درته خراب دچا نيتونه نه شي
کمڅى را اوسپړه، ماران پرانيزه

دا نظر ونه به تيندک خوري ضرور
ستاسو دښار کږو وږو لاروکښې
وه کلالى سم کړ ځېدلے شي ځوک

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژوند د حسن ننداري ته ځه کوو
درانه پښلو ونه مو پراته دي په سر
کاله ته څو که چرته ملا نېغه کړو

پرېږده چې پېغلې ځي په خپله لاره
چېره یې مه کښې ستومانه به شي
توري یې ځي دي که راپاري شولې

وایم چې ټولې ستومانۍ به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اوښه رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړې شم

شیرینه اووایې قربان شم له تا
غزل غزل مې راخورېږي په زړه
ستا هایکو رانه ټپې هېرې کړې

دوه ورځې ژوند دے تاته بنه پته ده
زړه ته راجخته شه د ناز مېږمنې
سر کښې پرېږده د شیطان مه منه

زما له ځانه دومره طمع نه وه
خو چې قدم بدم د کابل جینکۍ
راته په لارو کښې شینډي ګلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ مې له سترګو ګلېدو اووېستم
مالله قسم راکړي چې غږ مهٔ کوه
او خپله تپول کلے خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوړي نهٔ دي
غریب سړے یم خو ګل ښاغلې زما
دَ چا عشقونو ته پسخېږ مه نه

ګن تصویرونه شي خوارهٔ په ذهن
عین چې په نیمه شپه زمونږ کلي کښې
دَ سپو غپا شي ، هنګامه جوړه شي

دَ حس انتها خبره ولې نهٔ ده
غو تړي چې ګل شي په قیامت کښې دَ ژوند
ځان راته وېږ خدا ګکو پیکه بښکاره شي

زنه مې اونیسي ، سنګو کښې وانې
خلق خو خلقو باندې چل ندهٔ کوي
کور نه په نیمه شپه بهر مهٔ اوځه

سیند ته ګلونه وړګندار کړي وانې
څهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږ مینې کتابي مینې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دَ یاران شپې رابنکے شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد دَ کلي
ګڼه کورونه چې اوبو اوړي وو

دَ انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې دَ ښایست دَ بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په ګڼو کېنې چې اوبۀ وي روان

زما دَ خاوُرو کور جوګه نهٔ وُ ستا
شپې ینې ما په اسمانو نو غوښتې
څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه دَ ژوند
بیغلې دې تا سره سیالۍ نهٔ کوي

توبې ویستلې یو نوکس وېل ئې
کور کښې چې صبب نهٔ وي بي بي ظالمه
دومره ناروا کارونه اخلي له ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکړي، رېبي هغه
لار کښې کښېنه ماه خپله لار اُخله
ستا پېغله کور کښې هم تور سرې شته دے

تاوده ، ساړه که دي دَ ژوند اوېدل
پېغلې مستۍ به درنه تېرې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې وېرې نهٔ پرانيزم
زما دَ زړهٔ په رنګې تېق اونهٔ چوي
تهٔ چې شـرېنې پوکنۍ پړسوې

زغم به کوې ډېر که حالات شي خراب
لاس چې دَ ورور مړې ته وانهٔ چوي
دَ کور انګڼ کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زړهٔ دَ ټـول کلي نه نفرت ورکوم
تهٔ راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما کـه يې منئ او کـه نـه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړے
بيا به ترې ګـړې او بېزې جوړې وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړونو کښې اور دَ مينې بل کړې کښې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدا ښکلو واوره کېږي سړې

راته ستا ياد داسې سُرور راکوي
لکه دَ ژمي په واورينه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګيټۍ بله کړي

پېغلې دَ بنار پارک کښې راټولې وې نن
وښُل ئې راغله يوويشتمه صدۍ
ځې چې دَ کور درشلي اوغورځوؤ

شپېلۍ زړۀ دے نرم شوے نۀ دے
نماڅښي اوبښکې عبث تويوې
کاڼي اويو کښې وراستۀ کېږي کله

شنه چې مې شوندره شي دَ قام دَ ورو
لکه دَ چرګو دَ بچو بُغري شي
او نخلې خپلو کښې ډېران بيلوي

لن انتظار دَ محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نۀ وي
نو په هاګو باندې بچي نۀ کښېني

Scanned by CamScanner

د قام تور سري دې سرتوري نهٔ شي
تازه تازه غومېې غومېې پېغلې اوس
کړي خېرات پسې، واکي غورځوي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د کوم چاره مزدوري هم اونيسي

مات شي بيخي د مصوّر قلمه
زما د خيال د شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې ټول دي په اوبو وړي دي

لاړه شاماله صدي هم تېره شوه
خو لا زموږ وطن کښې هاغه رنګې
خلق د غار نه راوتلي نهٔ دي

وېل مې رافله يو ويشتمه صدي
دې کښې کوښه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را اونهٔ ختهٔ، شپه تېره شوه

تا به وېل چې مړه ژوندي سته يمه
خو داسې کوي مجبوري دي وې نن
فريم نه چې تا زما تصوير دې کړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څهٔ اوس خبر دے کله مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نهٔ دي
چې په خټکل به مې اوده پرته وې

ډېره کم عقله يې زما لېونۍ
اوس دَ چا خولې خو څوک کنړلې نهٔ شي
زما په سر پا سره شر مهٔ کوه

موږ په جامو کښې نهٔ ځائيږو په دې
چې دا ده راغله يو وېشتمه صدي
کور که سو وران شو، نو پروا دَ څهٔ ده

اوس نه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چتې راکوې
ستا په کناره کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حيثيت څهٔ دے ستا
وېل يې غوارم چې بربنډه نهٔ شي څوک
پرتوغ ابسونه جوړوم لا ليله

پېغلوکې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څهٔ چې کېږي پابندي نهٔ منم
زهٔ خو څهٔ ستا لاسو ته ناسته نهٔ يم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ مې تق اوچوي چې مېچن ګرځوي
شپېلنې غږ به شي دمه یکښې خوره
رب به زمونږه دا نیستي غوټۍ کړي

جذبه جذبه دي دَ ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بېخي دَ شپې ځواني ده
سپوږمۍ په دې کښې هم ستړونه کوي

دَ شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ دَ بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اودرېږي دَ نکهت قافلې
ګله دَ ګل ورمه ورمه خورېږم
خوبونه وینم تعبیر ونه وېشم

ټوله دَ زړ او زور خیره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ ښوکوم
څوک دَ جرګو هلو پروا نهٔ کوي

دَ نوي نسل څومره لوئ زړونه دي
دَ پلار نیکهٔ هلو ونه هم ورکوي
په ادیرو باندې پلازې اودروي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بيا به زمانه هم کيلې نهٔ کوي
لور دې مدام ماسره ژبه کوي

لږه سر تېره ده يد خويه نهٔ ده
که دغه يو عيب ترېنه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښهٔ جينۍ ده

تهٔ هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې ځ
زهٔ هم دَ هائي بلډ پرېشر مريض يم
زموږ دَ دواړو ګذاره ګرانه ده

دَ نمر پېتاوي ته لا ناست نهٔ يمه
چې څوک تمبه زموږ دَ کور اووهي
اووائي ' خان وېل چې ښکار له به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي دَ کلي
واغوندي پېغلې دَ رېښمينو لباس
په ما دَ اوسپنو ښيښې اوچېچي

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه دَ خدائے نه لږه وېره اوکړه
دَ چا 'ازار دې چرته اونهٔ وهي

Scanned by CamScanner

زړه به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

○

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

○

نیکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا میوه یې هم نیولې نه ده.

دې کښې څوک لاره د منزل اوموي
ګوره ځنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې
د اورکو قافله لوټې کړله چا

○

مونږ ځکه سر باندې خېمې کړځوؤ
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
برق د بجلۍ شي د باران شپه شي

○

باران شپې شپې ورېږي مګر
اورونه بل دي د نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې که څاڅکي څاڅکي کېږې ګلې
دا تندغرے زړهٔ مې اور اونهٔ کړي
شابه شپې شپې را اووريږه

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
ماچې ئې طمعې دَ خوږو کولې
دَ کربلې نه هم ترخه اوخته

يمه په هر مشکلې مئين شيرينې
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترېنه دَ نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستومانۍ اوباسي
ګنې نو داسې چرته شوې نهٔ وو
دَ کوږ غنچې اودَ چينار اونو کښې

وائي جولۍ بهٔ مې ترڅوخالي وي
ګلونه نهٔ کېږي انګڼ کښې زما
ماچرته شاړ کوڅې ته اوغورځوه

زما ژړا ئې دَ زړهٔ تاؤ کموي
دَ پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې څادري دَ بارانونو لادې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسپاري خلق سرو لمبو ته دَ ژوند
راشي بيا يو ساعت له نهٔ اودرېږي
ښکلي، زمونږه دَ وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو يُ پخلا کړم پـدي
سر مي ماتـېږي لېونے نهٔ شمه
يوه دوسـپـرېږ ګولۍ خو راکړه کنه

پېغلو کې هر قـدم په خيال اخُله
ستا چي له سره لو پټه پرېوته
راله بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښـهٔ سمـه دمـه وي کاروانه کړي
خو دَ شهلا زړهٔ کښي ځهٔ غلا ده ضرور
ساک تري سيلۍ ديوسي چي ما اووېني

دَ زړهٔ درزا راله په ځانے اودروي
ټک ټک چي اورم دَ ګړيال، شـېرېني
وايم که ما باندې څوک ورزي کوي

ګټي اوازونه مي سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مي په مرۍ غلے شو
پېغلي چي خېـو کښي ګونګروکان اوتړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شي
پسې چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشي غوږ کښې راته پټې اووایې
د سرو نتکۍ راله جوړې اوکه نه

سم له ماښامه چراغونه وژني
په تاکښې څه ناڅه تیاره خوښه دې
خدائې شته له ما سره دې بیا ویره کړه

څنې کاروانه د چاوس کښې نه وې
هر څه کېدې شي لېونې خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوړمه چې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه رواني نه دي
دا خو د ګلې د ګودر پـه غاړه
قطار قطار پېغلې تېلونه کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب ئې ژوندي لره خو سوچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

دَ زړهٔ زخمونه چا ته ښایمه نه
یکښې بې شمېره حادثې دي دَ ژوند
زړهٔ دَ سپېرلو رنګونه ستایمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه یکښې سوزېږي خلق
بل دي دَ ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم دَ انتظار اخلي
په ما به تهول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي دَ هر چا سره لار اخلي

دَ زړهٔ زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څهٔ یادوم
تهول تعبیرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه تهوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه دَ ژوند
دَ کلي شاړ ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

زما تصویر ته ئې ژړل وېښل ئې
پېښې د مرغۍ مې درلله هم راوړې وو
اے د انځر ګله چې چرته به ئې

○

څهٔ زورور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نيسي
او نېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

○

مړ نهٔ شم ځائے راکړه د زړهٔ په کوټکښې
تاودهٔ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما به ډبل نمونيا شي ګلې

ښېرينه کوڅې په تندي راولي
وائې رښتيا رښتيا خبره کوه
ستا د جامو استرې په څهٔ ماته شوه

○

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تميز د جنس او د جمال نهٔ کوي
او وائې ټول خوندونه يو رنګې دي

○

ستا د ښائست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بېوړې په تال کښې مهٔ ځانګوه

خپلو همځولو ته شېرینه والي
سر ته یې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشکال لېوني

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونیه
درنه په لاره ښېرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېل موږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو ځاځا چا سره لار اخلي

یې د نازونو اسوناې شېریني
ځان چیاله ورنه کړې په لاس ...
کلې ډکلونه به دې تول والوځي

والي کیاې دې په سر سترګو منم
مانه باد وېرې غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې له شي

میانډې په داسې پښتنو بوري شه
پاسې پردې تورسرې او تختوي
بیا یې د خوېندو څوک تپوس نه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

ددې خبرې څه جواز څو به وي
خدای شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د ځالې نه هېڅوک الوځي

خدای شته خبره به صفا کومه
دا څو بیخي بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلو کښې څوښدې سوځي

کور کښې ساتل مرغ زرین بند نه وي
هېڅ بیا له خپله ځانه نه شي ځېين
ښځې داپاسې خاوندان قتلوي

تښتېدل له خپله ځانه ځله کوې
پرېږده د سر سپورې دې مه ورکوه
خدای شته د کور اوني څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځوانې شېرینې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکانې نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېږي ستا د بدن خوشبوئي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

زه دې له څخه تېرېدلې نه شم
هر څه ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کښه لار راباندې مه جوړوه

○

په مړو حساب دې تماشګیر د حُسن
ستا د نظر تاو یې چې اووهې نو
د کیکدانو اوني چپړه اونیسې

○

ستا نرمېدو راکښې سختې راوسته
چې را روانې دې شوې او ښکلې په ځ
کاڼې اوبو شو او اوبو کاڼې شوې

په څه ناترسې اوړېدلې یمه
وایې که بل چاته دې او کاته نو
ستا کېږدې کښې به اوبه او څکمه

○

خونبه دې خپله ده خو یاد اولره
چې جوار کړو سره مینه کوې
نو خپل عزت به هم په داو لګوې

○

مینه کوو خو مینه پېژنو نه
ته د هوا په اس سوره الوځې
او ځان له بر مه غوړځولې دې ما

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

برهٔ دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله ده شیرینۍ زما
لږه په خیال ګرځه سر توره نهٔ شې

اووائې ګرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوه نو
هر څهٔ به ستا له سره زار کړمه زهٔ

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زهٔ
خبره واړوي شپېلۍ کښې وائې
سور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائې ژوند دې شوګیرو او خوږو
په نیمه شپه چې اوبهٔ خور له ځې نو
خدائګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

سترګې به خاورې دَ پېغلو کو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائې

بنګل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائې
تهٔ چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

رب دې په دې خبره ما ښهٔ نیسي
پېغلې دَ ښار داسې پیکه پیکه دي
لکه چې خوند ئې بناه اوبو اوړے وي

منم خبرې زما عادت نهٔ دے خو
چې پښتنې ښکښې لغړې ګرځي
اور دې دَ صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څهٔ نازلیږي په مونږ
ښکښې تورسرې چې سر تورې نهٔ شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نهٔ کوي

ښځې پیانې او ښاځ خوارې لید دَ میانې
باران که لږ چې سته اوورېږي
نو هواګانې مو دَ چم یخې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووېل
ګرانه! که ماله دې پتلون راوړو نو
په دوه میله ټوپک به ځان اوولم

درنه واده بېځې لښه اوویسته
جوړې خاوند دې زوَږد اوخته
تا خو دَ بوقي نه بلا غوښتله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملامه نهٔ تړه
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژنې څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډا ګانې کوي

وائې له لور او خور تپوس کوې څوک
کوځې چې هر څهٔ کوئ ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردې ډېران څخُله یمه

ماتېږې کاڼې تل په کاڼي باندې
زهٔ جاروګې چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دې ډېران له لتې

زورې په ځائے دے خوغور ځنګ نهٔ کوم
ګنې په ما باندې دَ ښار مېړنو
نن دَ ګېډانو غوښې هم او خوړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته هیچا ته ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چاته نیولے نه دے

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړے شومه زه
شرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدائیګو په خوند پسې د ژوند ړانده شو
اے د ځوانۍ د تقاضو سپرلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شرینې دومره نااوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځوانۍ مرګ درته یادیږي که نه

د زورآور اوبه په لوړه ختي
آ چې بدخویه یادیده کلي کښې
د خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندے لره خوږ وب دې کړمه
زه به چکر کښې خامخا راتلمه
راته چې ملاء ستا په اوبو کښې وې ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سېل له دَ سينډونو نهٔ څم
هسې تږې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او دَ مڅې غوښه بلا ګرمه وي

سرتوره مهٔ شې خودَ ناز مېرمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سپينه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ايرې کړې عبث
په جينکو هرو ځواني رانهٔ شي

چې څهٔ کړې هغه به رسېږي مدام
پکښې نيلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پېتو کښې کروندې مهٔ کوه

يو څاڅکے وينه راکښې پاتې نهٔ شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اوليدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

اوخاندې غوږ کښې راته اووائې پټ
تا ته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

Scanned by CamScanner

اوواڼي ټولې دَ قسمت لوبې دي
خلق ګڼیا دي سنړګان لوټي او
زمونږه ننګې مېښې پړې نهٔ کوي

واڼي تر څو پورې په زغم تېرېږم
زهٔ درته کور کېنې لمغرې کومه
څې په کوڅو کېنې لوړغې کوې ته

کم عقلي هسې پرېشانه يې ته
دَ محبت غمونه بوجه څو نهٔ وي
سترګې یې هو باندې درنېږي کله

خو دې مو ومې محروم کړې چې منم
کلې زمونږه هيروشيما نهٔ دے
چې دَ سپېرلو پکښې ورېږي شنډې شي

مینه اوباسي له زړګو نه ويرې
اوس که اوښان ساقي شېرينې زما
نو دروازې دې دَ کور تېرېږي نهٔ شي

آخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکله مې يو ساعت له نهٔ اودرېږي
آ لېونۍ مې همېشه يادوي

تت چې دې نهٔ شي د ښايُست رنګونه
ځان زهٔ د مرګ ښځتوته نيسمه خو
لګه د سوي لاس په تا ساتمه

اوواڼۍ ټول د اکسيجن کمې دې
هيڅکو ته هسې خوشحاليږې ځله
څوک ليوني نهٔ دي چې تا يادوي

دومره بلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هيڅ نهٔ شمه
د کوهي خټه په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سينه لويه کړه
څومره ځلي ورته اوغورځېږې
خو پليتيږې نه رواني اوبهٔ

د ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوې
راته معلومه د رقيب توره ده
ما د جبو له ماره مهٔ ويروه

ستا په فرېب کښې ځنګه راشمه زهٔ
زما د ژوند غرمو کښې سر سپين شواو
تهٔ لا د توي پشکال ګيدړه ئې

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اوښو اوږو ښخوندونه وهي

خپله ګناه چې یې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هیڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره یوړې نه زغلوي

مهربانۍ دې ښکښې اچوي ما
بیا دې څه کنده کنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه درزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبې په ختېه اور لګوي

رب دې دروغ کړې خو ویرېږمه زه
زما احساس داسې ښکلن غوندې شو
جوړه په دې کلي کښې چینې اوچې شوې

وېښل یې رب دې پکښې خپر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوکوټي

وائي له هر چا په ماګران دے ولې
زما چې نهٔ مني نو څهٔ اوکړمه
رب دې ئې مړه کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړهٔ باندې تیارهٔ راځي نو
سر کړي سرتور لوپټه اوغورځوي
وائي را اورسېږي پېږه بابا

را باندې خوا دَ خلقو مه بخوره
مونږه چې خپل مینځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته دَ ډېرو پکښې غوا لنګ شي

کوم ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا دَ وطن په خاوره څهٔ شوي دي
چې دَ چینار اوني له مونږه اوځي

رب دې کاڼهٔ کړي دَ شیطان غوږونه
ښهٔ په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېښو لېچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مهٔ لره
ښځې ما خپل سېي ته پرېږده ګنې
تا به په درېو کاڼو طلاقه کړمه

شپېږيني ما باندې احسان مهٔ کوه
زما دَ زړهٔ زخمونه نهٔ رغېږي
څو چې ګزک نهٔ شي پړسوب اونکړي

لاس يې تنګ شوے دَ خاوند دے څکه
وائي که ماله يې نتکۍ جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې دَ ژوند زهر کوټلي نهٔ دي
څکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خدایهٔ ښتاه جنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څهٔ دے چې
زما دښمن به په ما ډز نهٔ کوي

له دې نه لويه خوشحالي به څهٔ وي
ستا دَ خاورين وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

مياندې دې لارې دَ بچو ښارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه سټېشن اودرېږي کله

زهٔ تقاضې دَ محبت پېږنم
شېرينې ځنګ کښې مې ويرېږي ځله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

اووايې دومره ناديده نهٔ يم
خو اوږې سترګې زمانه چې وينم
دَ سرو چارهٔ په لرمانه منږمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازار کړے نهٔ دے
دَ کلي خلق مې په ښځهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه يو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي ؟

دړې په بې ځايه وخت دې اوږتلم
داسې لالکل شومه شېرينې زما
لکه چې بانګ نه ځوک بانګې اوشرې

تهٔ به له لوږې نه مړ شوے نهٔ وے
ښکارې ! ښکاره بې انصافې دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې راوړې وو

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته ژړا د زړهٔ د درد نامه ده
چرته مې حق د چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

ساه ترې وېستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وايم سر دې اوخوري
څوک به پليت ډنډ ته اوس کاڼي اولي

نور د فرېب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ د دوؤ مېښو کټے خو نهٔ يم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووينم
وايم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدائے قدرت دے څهٔ به وايمه نه
هغوي په ماکوې دبکې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

د بې حسۍ هم و څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شين بوټي کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په زړهٔ کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې گنهگار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې گناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې اورسېد شېریني زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دي خبر
گوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

اوو ایه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستاسو چړگان هم په خوله ښهٔ نهٔ لگي
او مونږ له ساکو سره گوتې اوخوړو

زهر خوارهٔ دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ اونهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

د ېرې بې خونده جینکۍ دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ پاته روم وروته

اندېښنې هم وي دَ الوت لاړو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هرڅهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګوري پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یو

رنړا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ چیا
خدائې ګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو سپوږمۍ په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خوند وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړي پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړي د ګلونو په سر
دا هواګانې چې ورېږي خوروي

منم فضا یې معطره کړه خو
خدایه ښته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وېشي ورېږي د ګلو

محبتونه فاصلې نه منې
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړي نه دي

ښېرینه وائي که سیلۍ راغله نو
خدایه ښته چې پرې څنې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وښو اوخوړه

په یو نظر چې به یې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله ښېبه زورونه کوي
نو ستومانه مې د وجود اونه څي

Scanned by CamScanner

پرېږده دا ستا د وس خبره نه ده
هغوي د سر په سپوږمۍ اور لګوي
څوک چې خشاک له د کور اوبې وهي

○

د بد نصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شپېلینې
د طوفانونو علامې ښکاره شي

○

هېڅ پلنې نه وو د ژوندون خوندونه
چې د اسمان څوکې ته ورسېدم
راله ارمان راغې د خپلې زمکې

بې له څه وجې راله راشي ژړا
جوړې زما د لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

○

ډېرې شلېدلې. د رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
د سپي څرمن په ځان راواچوي زر

○

وینه مو جام نه شي واورینه شپه ده
منم شېرینې ډېره ګرانه ده خو
کټوې چغه کړه د زېتون تېلو کښې

بې وسه شوی یم بې ننګه نه یم
په بد حالۍ باندې مې مه تېروځه
غوښه که او سوزي پېتی نه ښه وي

داسې ناراسته کړو د ژوند عیشونو
اوس چې بجلي لاړه شي سخت اوړي کېږي
ځان ته بېوزي هم وهلی نه شو

د چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړو چا
چې قافلې پکښې د رنګ مېشته وې
هلته د کانو بارانونه کېږي

زه تقاضې د مینې ښه پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دي
څه څه د لوبو کوډاګی خو نه یم

منم چې هیڅ ترینه سازېږي نه خو
د چا د بس سپوري هم نه ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښه وي

دا تقدس مې له ګناه وېروي
راته چې جخته شي ګلرنګي ، له تا
د ګوتم بده مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

پکښې هیڅ لارې دَ منزل نښته دے
ترې ګېر چاپېر دې دَ صحرا ریګونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وار خطا پېغلې له خپلې ویرې
دَ ازغکي اوبهٔ په ما اوڅښکلې

غلې که ناست یم خو خوټېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کانې کولے نهٔ شي
غرونه لاوا شیندي چې غړ اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ بدمه خو
ښهٔ ته ئې ښهٔ، بد ته به بد وایمه
حجره ، جمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده دَ ښځې بد دې مه وایه اوس
کله دې دَ لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر بابندې به نهٔ ختله

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
شېرینه وائي دې کښې شک نښته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غونډې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس ښاربې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایست د موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نهٔ وي
چې مې په ټول وجود د ناز مېږمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شي

اومنه به هسې د شپې مهٔ وایه
نمر لا ورمبې ځرېکې وهلې نهٔ وي
چې لار کښې لوټ شي د ورمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شو که پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائې نهٔ خورمه
اوس به په ځان څهٔ تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څهٔ او وایم
چې زهٔ د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبهٔ اوچې شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې خله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلې کښې
دَ ښار په بڼک باندې ډاکه پرېوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
ځ به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائي شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وختله چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپېږنه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپاڼي درته لوګي کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نیمه شپه کمسې پرانیزې
پېریان راپاسي په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ځې هېڅ خوند اونکړو
کونړې وېل هرځهٔ په شرق اولګه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

شږدیني ستا کیږي په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اولیده
درنه به او تښتي د شپې خوبونه

خاغا زړهٔ به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وي
تا د کچه خو به راپاسولم

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې ئې دولی د پلار له کوره اوځي
پوسے شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودروے شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي خو
اووائي دا ځل راته غېن مهٔ کوه
بیا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

چغه توبه که ئې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پرے که اوسوزي خو وُل وي پکښې

چا درته اوښودلې دا خبرې

چې د پهانسۍ تختې ته ما خېژوې

اووایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائے شته چې کاڼه جوړ په کور شو زما

میرمنه داسې لله کله شوه چې

لګیا ده توت ته بیکیانه وائي

ستا سر ته نږدې خو یادېږي کلي کښې

نن دې د چا سترګې لیدلې دي چې

د پوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې

یاد کړه چې ځان به مې له تورې وژۀ

نو تا به کریکه کړې چې غرقه شومه

مردار خواره وي د ذلت سره ځ

رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه

پرېږده د بل په نمرې ښخوند مۀ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما

که د جابر سلطان په وړاندې چرې

حقه خبره ما کولې نۀ شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

خدایه شته چې ساه را له تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به ئې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لګه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکله ځان بنائي شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووې
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وې چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومنئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د تورې زور به هم اووینئ

سائنس دے ګښو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پښتو سترګو به قرآن پسې ځم

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي ـ ـ ـ دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مړی ته لاس اچوم

○

ما کښې هم کمې خرابۍ دي ښنم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې ښکو ته اوس پام کړي زما

○

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې او کړم
زه لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰـه وایمه

○

نن راته جهل کښې یوقیدي اووېل
هره خبره باندې سوچ وې پکار
توکلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

○

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ خو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره پاندې مرې دښمنان
څله یې زهرو باندې اووژنه

○

زهٔ دَ انسان بې حرمتې نهٔ کوم
خو چې وېنا دَ پېغمبرؐ رد کوي
نو کوځه ړب سپې ترېنه ښهٔ ګڼمه

○

دَ سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
دَ امرسې خوندئې په خوله کښې وي لا
یو زوراور ئې بې نېتې کسه کړې

اش پرېوځې په ماحول دَ ګناه
دَ ښار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې یوه پنجرې کښې اوسي

○

موشګافۍ دې ئې په شرق اولګې
چې شریعت سره په لاره نهٔ ځي
بېځې زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

○

څنګه وي نوره دَ ایمان کمزوري
دانه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې زره هم ملامته نهٔ شم

Scanned by CamScanner

بېخي صفا خبره او کړمه خو
ګڼ مطلبونه تړي ياران اخلي
چا ته له وېرې اوس سلام نهٔ کوم

ګڼ ښاسُتونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسه يې رانجوره داسې کړي
لکه دَ ناوې ځ په اور اوسوزي

بې حيايه ضد دې داسې رېز مرېز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هېڅ ترېنه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقيده يې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پخپل کور باندې تېر او ځمه اوس
هم يوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته څهرې بدلوي

وصل يې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هېڅ بې هڅه چې لابرګ شوې په ما
تا جوړ مخې پسې شوملي څکلي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږي نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هيڅ نهٔ وينم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مينه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاودهٔ ستونه راته خله کوې

که مې په کور کښې هيڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشې نو بيا
ورله خپل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مينې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اوښې په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما چې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو جولۍ ته ځان غورځوې

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې بل پرېښودې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پیسې دا ښبستانهٔ اوګټي
ټوله شپه دې ګړوي حجره کښې

زار دَ ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پیښتې له لونبې هم نهٔ موې

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
دَ شپې چې پاسې دَ دنیا قاتلان
په کانړو اولې دَ کوڅو بلبونه

دا بې نیازې دَ محبت اووینه
وائې دَ لوږې نه دې مړه شمه خو
وانه په ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځي

دَ نرخه مهٔ اوځه دَ ګلې اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دې منم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوې

پیے چې دَ تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپے هم بچو له خپل شودهٔ ورکوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ساینس دا معجزه هم اوویسئ
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زېږے راولي

چې ئې په تې. وي اشتهار اوکتهٔ
وسُل ئې دا په نیکو هم ظلم دے
دوؤ ته سپوا بچې راوړلے نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لتون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې ښهٔ نه لګي

هسې بې ځایه خوشحالېږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت ګڼلے دے
دَ مار په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کاڼے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سبر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راټول شي په ما

Scanned by CamScanner

د چا په نه غوښتلو هیڅ او نه شو
د دوو په تېر کېښې لنس او زېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

د احمقانو څه لکه خو نه وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نه کوي

چرته د یو لاسه ختلې دے پړق
تا چې په خپو نکریزې پورې کړې
زه به دې هم تپوس له در نه شم

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څه له
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

د پښتنو شمله به نه ټیټوي
خبره ستا زما تر مینځه ده او
ته د بېګم نه مشوره اخلې

رښتیا وینا به په هرحال کښې کوم
ستر ګله زما د هیڅ نه هم نه رېږي
په ما توتان څله څنډې شېریني

وږی مبارک ورته د زلفو داوه شه
خو ستا د سپینې سر له قربان شم ابری
ماښې له میاندو نه چې شوګوي

هر څه چې وو خو تا پاه چوړې نه کوو
راته په شا چا ټپوسے ئې جوړ
داسې چې خولې پورې دې ښې اوترو

درسره دا خبره نشه منمه
که زړه دې تور دے له دنیا ناهله
نو بیا د کور سفیدې شله کوې

څوک د فطرت لارې نیولے نهٔ شي
زخم چې سپوا شي تا ته ښهٔ پته ده
ګلافې شهلا، آتش فشان شي غرونه

نن چې مې شوندې ورته اوچیچلې
وښل ئې خپل علاج په وخت دې پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چینجي شوي دے

څوک تر ښه سماه ورځ پیدلے نهٔ شي
راغبهٔ ئې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکارې چې بیا چاته اوبهٔ خړوي

Scanned by CamScanner

د وښ دا لوی احسان په څوک هېر وي
لا جینکۍ د ښتو کالو نه وي
د پېغلتوب غورځنګ یې ملا ماته کړي

چا له هم نه ورکوي ځای په زړه کښې
په صفایۍ باندې یې مه تېروځه
هرو خپل ځ د ائینې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اصه
که سیادلی دې په ځان راوستلې
سر به هرڅه ته ور په خولې کړه زه

زه حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس د مینې رانښکلو تا
د سینه چیچو راله پناه راکړله

تاه خپله لور خور قرمېزنه کښه
خو ما څه داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باتړه ښه وي

د ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے
د بارانونو انتظار مه کوه
چرته وریځې غرغنړه او نکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مه وېښوه خړې پرېږده
یتیم که ډېر هم خدای خوشحاله کړلو
خو د ژړا عادت ترې اونه وتو

څاته د سپي سرې نظر نه کوي
هسې بې ځایه پرې ځان مه سپکوه
کاڼي هغه دروند وي چې پروت وي په ځای

د حقیقت زهر کوټلي دي ما
زه خو د خوب دنیا کښې نه اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوی راکوي

وینې ئې اوڅکلې زما د وجود
ما ډاکټرانو باندې مه ګرځوې
رب دې د خولې لاړې دارو کړې زما

زه بدګمانه ستا په مینه نه یم
خو څنګه زده کړم د راکونو ژبه
مزدور غریب د لوږې غوږ نه وینې

شیرینې دا یو اعتراف به کوي
درد د خندا پرده کښې مه پټوه
خلق د مات لوښي اواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) سترګو کښې خوب دَ ځکو دریاتې نهٔ شو

پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)

روپے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي

دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي

پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library